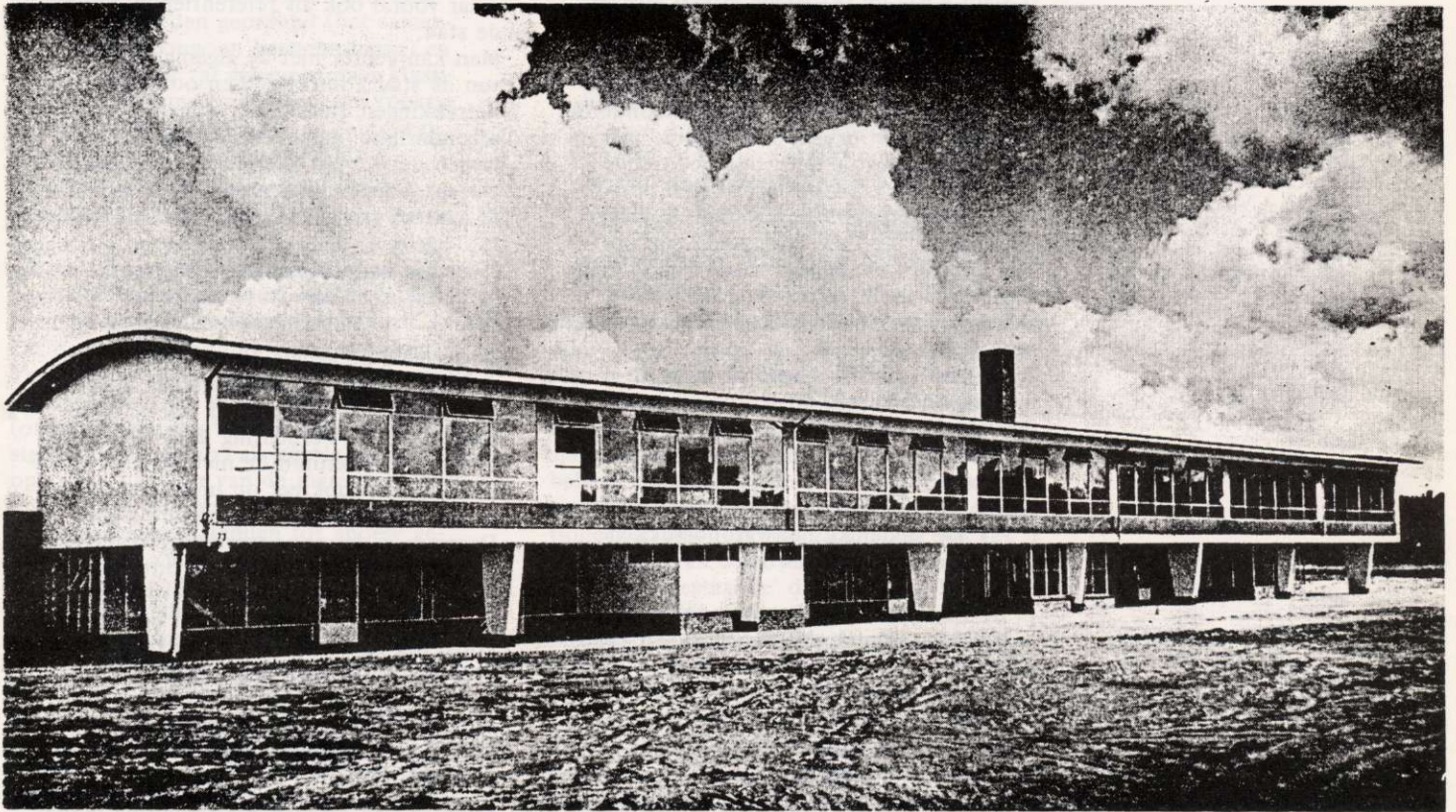

leuke gebouwen

peter drijver

jachinschool

In 'History of building types' van Pevsner wordt de architectuurhistorische ontwikkeling gekoppeld aan die van de verschillende functies. Het boek, — ingedeeld in monumenten, overheidsgebouwen, teaters, bibliotheken, musea enz. — poogt — door de ontwikkeling van een functie te beschrijven parallel aan die van de ervoor ontworpen gebouwen — zowel een sociale als architectonische geschiedschrijving te zijn. De architectuur is hierbij opgevat als de ontwikkeling van stijlen en materiaaltoepassingen. Deze aanpak — waarbij de functies de gebouwen tot *type* bestempelen — levert op, dat dezelfde gebouwen in verschillende hoofdstukken van het boek voorkomen; het functioneren van gebouwen na funktiewijzigingen blijft logieserwijs buiten beschouwing.

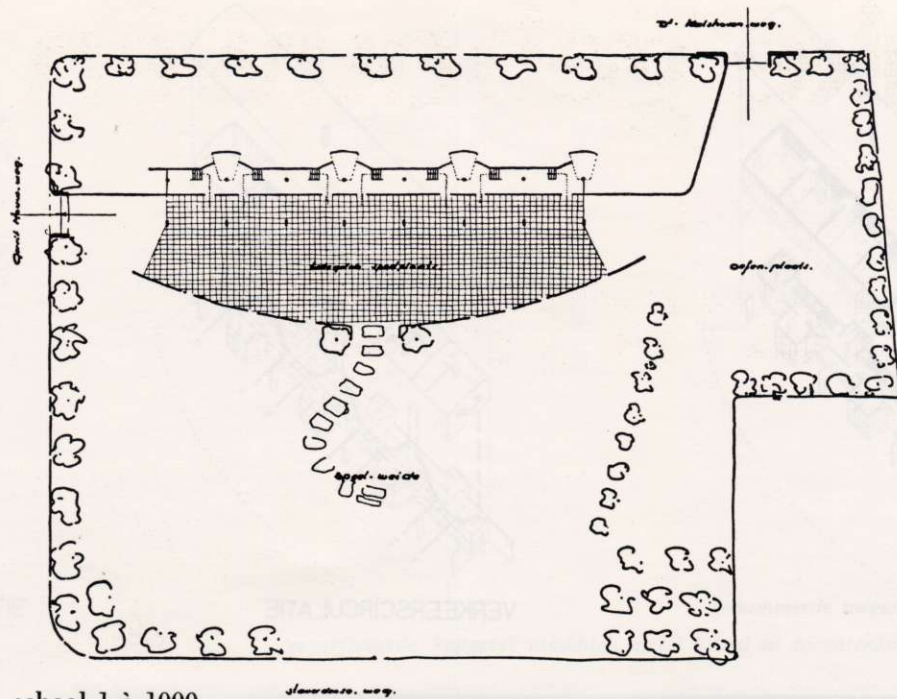
De reikwijdte van deze opvatting — de populariteit van het boek — heeft nogal wat verwarring ten gevolg, die slechts met een heldere eigen stellingname overwonnen wordt¹.

De in Elspeet gebouwde Ned. Herv. Jachinschool van architect Van der Linden vormt in de ontwikkeling van de scholenbouw een uitzondering; als *gebouwtype* vormt ze dat eveneens en kent het nooit gerealiseerde Giprogorproject van de Rus Ginsburg slechts als voorganger. Een uitzonderlijk en tot nu toe onbekend gebouw, woongebouw? buurthuis? kantoor?

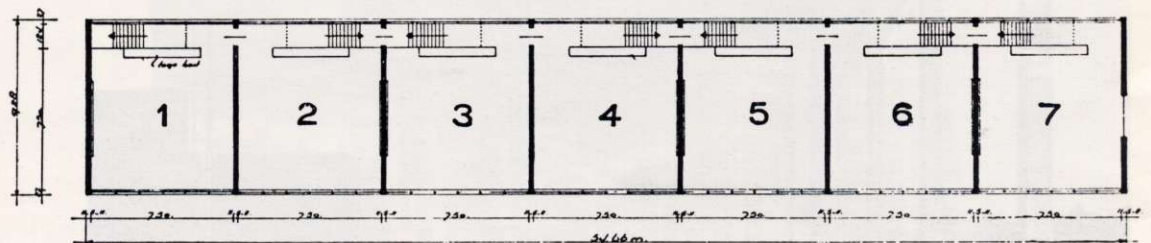
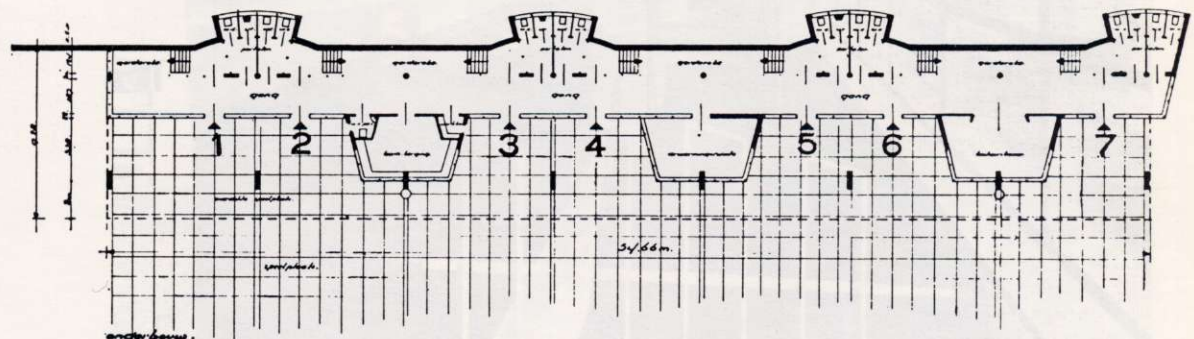
Jachinschool in Elspeet

Het gebouw valt op door de scheiding tussen grote en kleine ruimten: repeterende klaslokalen boven, beneden een gang met kleine ruimten, sanitair, enz. Opmerkelijk is de wijze waarop een hiërarchie is aangebracht met de programmatische eenheid (nl. het klaslokaal met de bijbehorende ruimten). In de achter ons liggende jaren gebeurde dit m.b.v. de 'klustering' (Nagele, Delft) hetgeen tot de bekende *koeienvlat*types heeft geleid. De huidige normen voor de scholenbouw kennen namelijk het klaslokaal niet meer

1. Voor verwarring, zie T. de Jong, 'Het Typeconcept in het architectonisch geheel', *de Architect*, 12-1981-3, pag. 58 e.v. Voor helderheid, zie J. Oosterhoff, *Constructies*, Delft 1980 en J.F. Geist, *Passagen*, München 1969. Pevsner noemt Passagen 'as near the perfect treatment on a building type'. Passagen behandelt noodzakelijkerwijs de ontwikkeling in de luxedetailhandel, de warenhuizen, bouwblokonthuizingen, openbare overdekte buitenruimtes en staal-glaskonstrukties.

schaal 1 à 1000

leukalen.
schaal 1 à 400

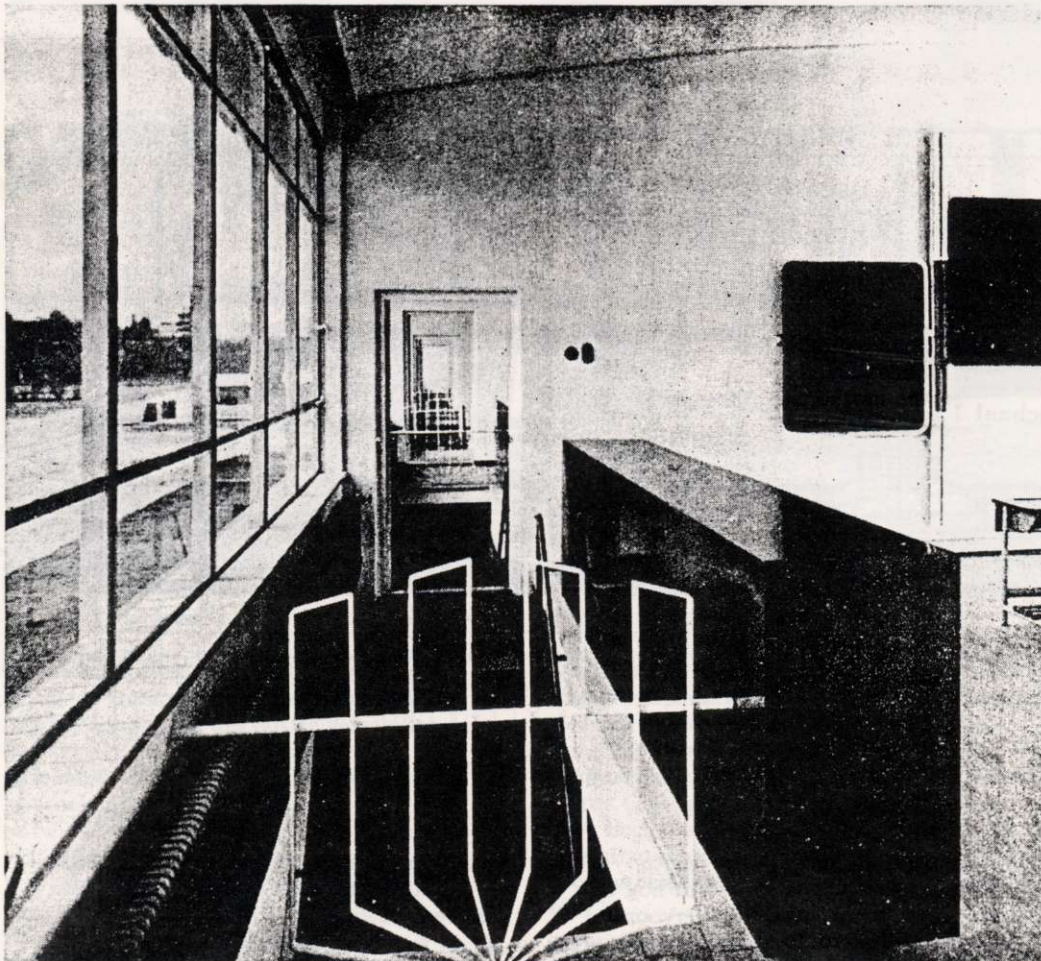
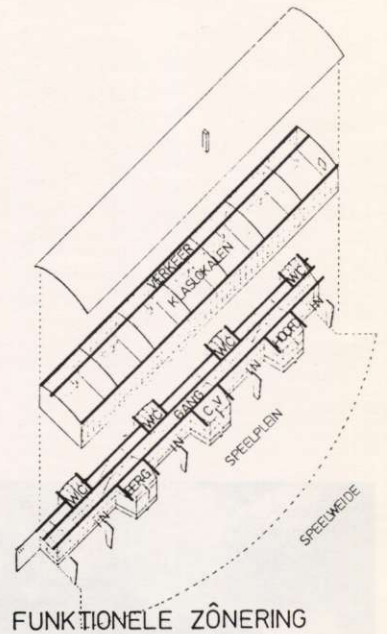
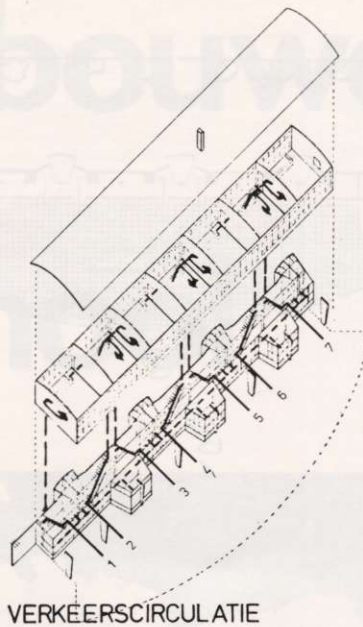
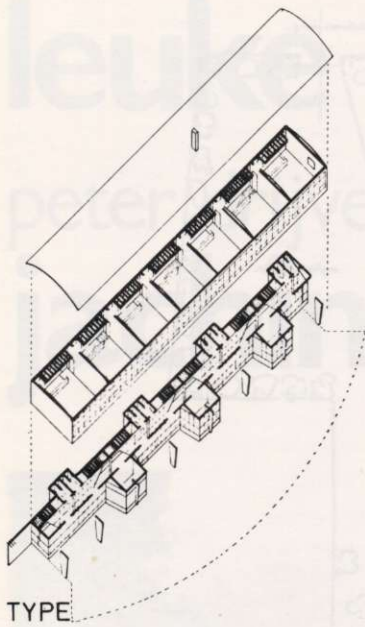
als ruimtelijke eenheid: via het begrip 'basis' van de groepseenheid wordt nog wel een ruimte gedefinieerd, maar hiervoor is door de grotere flexibiliteit in didactiek (vorm, groepsgrootte) een grotere ruimtelijke flexibiliteit vereist. Onderzocht moet worden in hoeverre deze opvatting in de kringen van ontwerpers is ontwikkeld of in kringen van de schoolbesturen, e.e.a. in analogie met de buurt- en gemeenschapscentra in ons land².

De koeienvlatypes voldoen maar matig aan de eisen van bezonning en ventilatie, ze doen weinig naar de situatie met hun indifferente kartelrandgevels in tegelzeeën. De 'bases' liggen doorgaans rond een bijgevolg duistere middenruimte met een 'multifunctioneel' karakter. Koeienvlatypes zijn bij

voorkeur uitgevoerd in één laag — niet in de laatste plaats door de beknibbeling van de overheid.

Bij de Jachinschool is het een uitgekende zoneringsrichting, waarmee aan de programmatiese differentiatie en eisen van controle voldaan wordt. Zo is de sanitairstrook gekombineerd met de trappen naar de bovenliggende lokalen, de ruimten onder de trappen worden weer benut als garderobes. Vanuit het lokaal kan de leerkracht vanaf de werkwand het sanitair controleren — een eis in de Nederlandse scholenbouw. Voorts kan bij afwezigheid van een leerkracht zijn kollega een oogje in het zeil houden door de deuren in de trappenstrook.

2. Engel, H.: 'Opbouwwerk onderdak: 2 voorbeelden', *Raderwerk* Delft 1981.

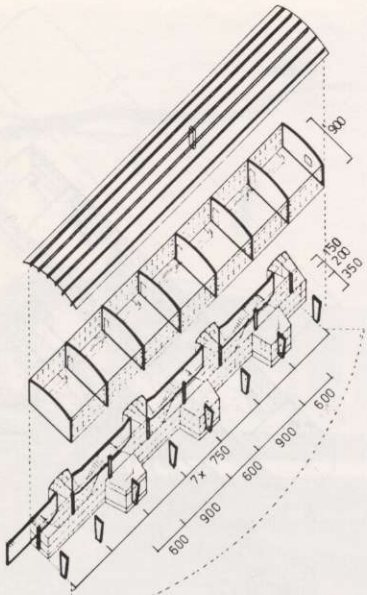
trappenzône lokalen

Ornament

Opvallend is de aanwezigheid van het ornament, en hierin ademt de school bepaald de sfeer van de 50-er jaren. De waaivorm is de eenheid in het ornament, die zich op verschillende manieren laat lezen.

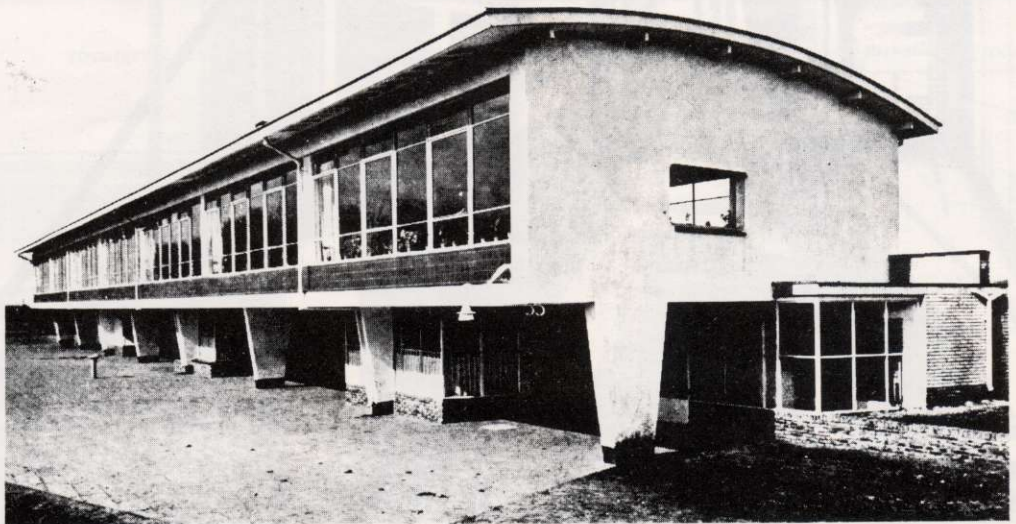
Bij het sanitair is het een gevolg van maatproblemen (4 wc's op 2 deuren ontsluiten), bij de ruimten voor installaties, leermiddelen en het hoofd is het de voor de ingang 'nodige' zandlopervorm.

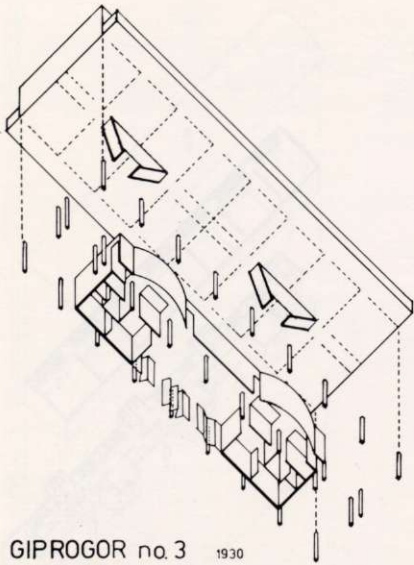
Het hekje dat in de lokalen het trapgat afsluit is een openwaaierend boek. Het gebogen dak benadrukt de lineariteit, met name van de gang. De tapse kolommen laten zich verklaren uit de momentstijve knopen voor de stabiliteit in de dwarsrichting. Het geperforeerde raam op de kopgevel – want ronde hoeken – bevestigt deze lezing van de kopwand als *schijf*.

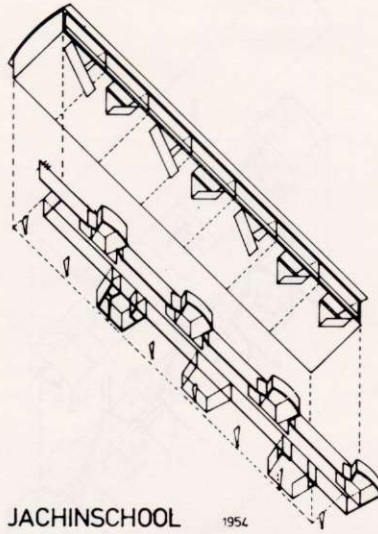
MAATMETHODIEK & KONSTRUKTIE

*genummerde toegangen per lokaal
'geperforeerde' kopgevel; inmiddels met 1 lokaal en docentenkamer uitgebreid*

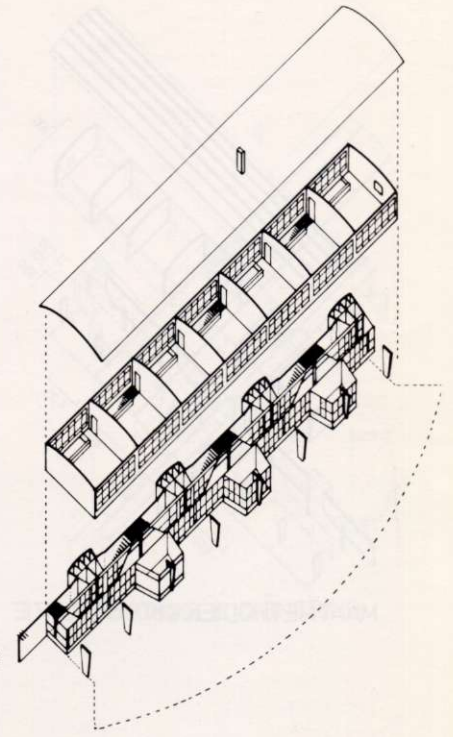

GIPROGOR no. 3 1930

JACHINSCHOOL 1954

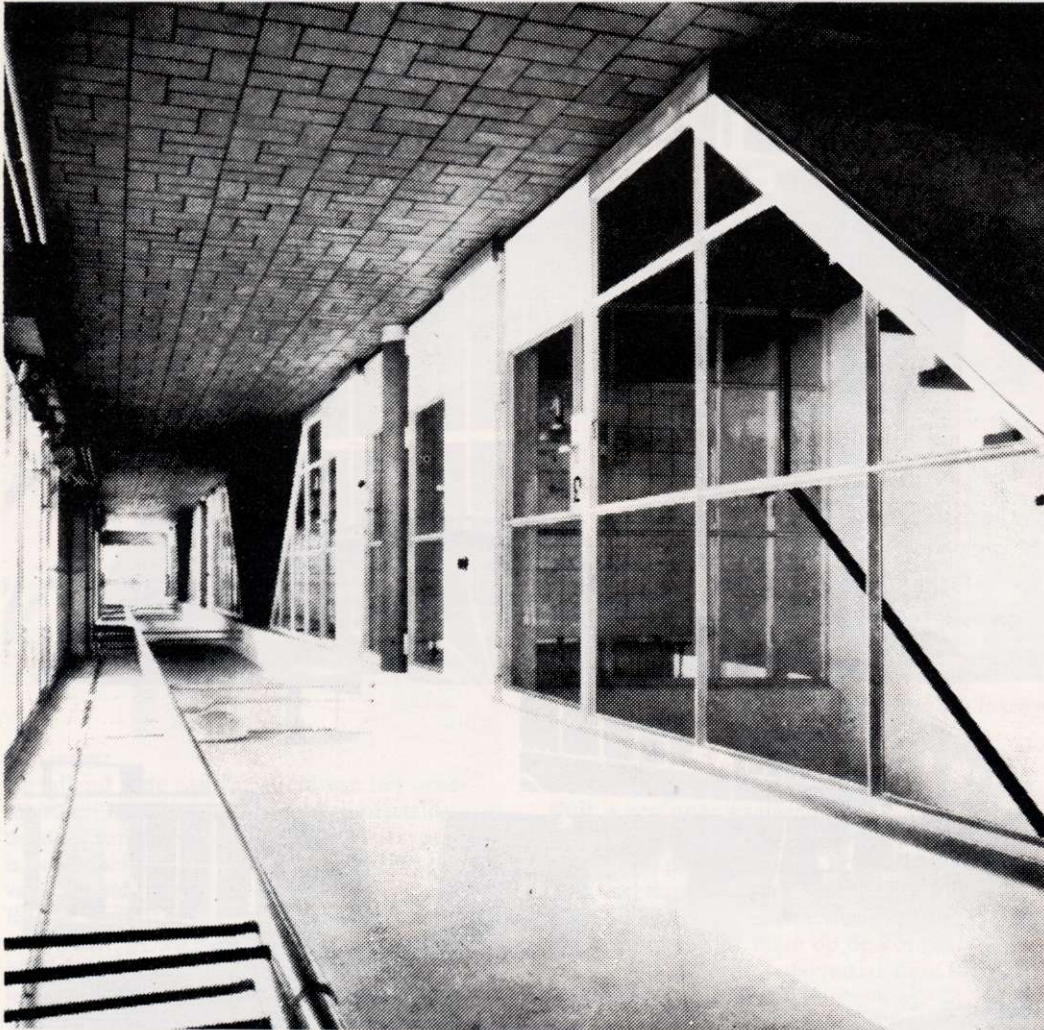

Type

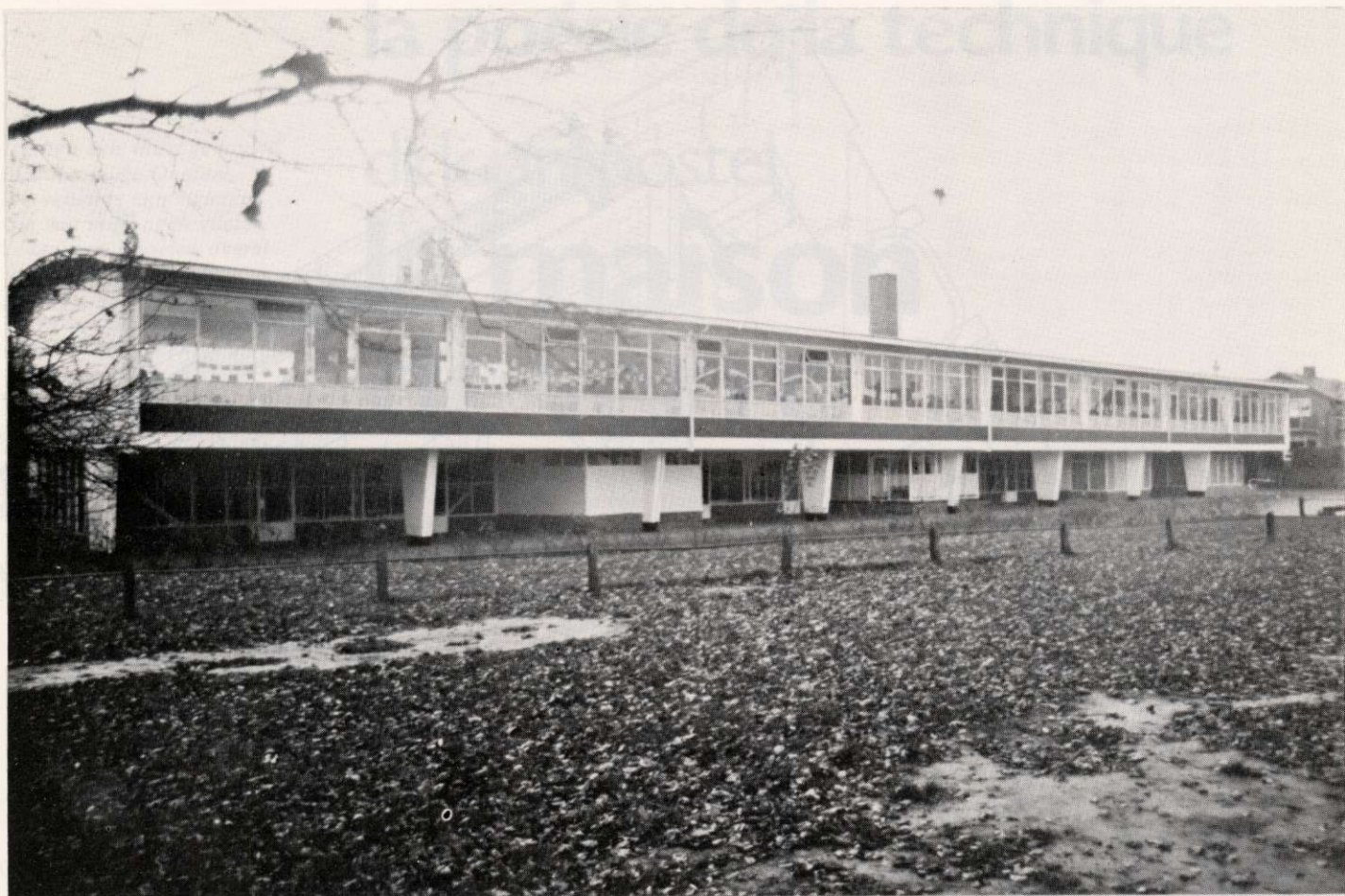
Het Giprogor projekt van Ginsburg kent een vanuit een complex woonprogramma ontwikkeld plan: individuele kamers in een dubbele cellenreeks boven; voorzieningen in een toenemende gemeenschappelijkheid in de trappenzône en op de begane grond. Ontsluiting, spiegeling en repetitie, de regelmaat boven en het plan libre op de begane grond verlenen dit plan zijn kwaliteit³. Het plan van Van der Linden kunnen we

lezen als de helft van het plan van Ginsburg: nl. één cellenreeks met trappenzône. Dergelijke transformaties – verdubbelen, spiegelen, knippen – leveren kennis op van wát de gewonnen ruimtelijke of programmatiese kwaliteiten zijn. De school van Van der Linden zou een uitstekend woonblok kunnen worden, een groepspraktijk, een modeatelier. Pevsner zou er niet uitkomen door zijn eigenwijze klassifikaties.

gang begane grond

3. Palmboom, F.: *Doel en vermaak in het konstruktivisme*, Nijmegen 1979.

straatgevel, huidige toestand

*gevel plein & speelweide
straatgevel, huidige toestand*

straatgevel, toiletgroep

lokaaltrap, leermiddelenkast, hekje trapgat en surveillance toilet

